

Starý židovský hřbitov

Dnes je ve Wurmově ulici čilý dopravní ruch a jen málokdo si dokáže představit, že v první polovině 18. století tu stával židovský hřbitov a za zdi v době konání pohřbů zněly až do druhé poloviny 19. století rabínovy žalmy. Na místě, kde dnes stojí bytový dům zdobený kruhy, se nacházely zahrady a také poslední místo odpočinku Přerovanů s židovskými kořeny.

Pohled přes starý židovský hřbitov do Smetanovy ulice

Židé získali svůj první hřbitov v Přerově roku 1585. Hřbitov se nacházel na Trávníku při cestě do Kozlovic, ale tato lokalita trpěla častými záplavami. Proto někdy v dosud přesně nezjištěné době v první polovině 18. století získali Židé místo o rozloze 1414 m² v dnešní Wurmově ulici.

Hřbitov měl nepravidelný půdorys ve tvaru trojúhelníku a byl obehnan kamenocihelnou zdí. Vstupovalo se na něj z ulice od jihozápadu. Zbylé strany sousedily se soukromými zahradami. Na hřbitov se vjíždělo širší bránou, která navazovala na Smetanovu ulici, další užší branka se nazývala kohenská. V severozápadním rohu se nacházela márnice, což byla prostá přízemní stavba se sedlovou střechou.

Starý Židovský hřbitov ve Wurmově ulici

Náhrobky byly na hřbitově rozmístěny v nepravidelných řadách ve směru severozápad-jihovýchod, nápisy byly orientovány k jihozápadu, to znamená ke vstupu. Převažovaly náhrobky staršího typu – z pískovce, mramoru, vápence a žuly, a byly opatřeny hebrejskými nápisy, řídce reliéfní výzdobou. Mezi staršími náhrobky se nacházelo i několik novodobých pomencipačních pomníků s německými texty. Celkový počet lze odhadnout na 400 až 500 kusů.

Na starém hřbitově se pochovávalo do roku 1888, od roku 1882 se používalo též nové židovské pohřebiště při cestě na Újezdec, za novým komunálním hřbitovem v lokalitě V černým. Menší část plochy hřbitova musela v roce 1939 židovská obec postoupit městské správě při rozšiřování frekventované Wurmovy ulice.

Nacistická ideologie znamenala pro židovské obyvatelstvo obrovské utrpení. Podle posledního předválečného sčítání lidu z roku 1930 žilo v Přerově 267 osob židovského vyznání. Do Přerova zajížděl

Zapomenutý Přerov

kroměřížský rabín Jáchym Astel, který tuto funkci vykonával až do zániku židovské obce. Posledním starostou náboženské obce židovské v Přerově v roce 1942 byl Pavel Voff.

Z koncentráků se domů vrátilo jen sedm přerovských Židů

Z nařízení nacistických okupačních úřadů si museli Židé zvolit zvláštní správu své obce, jejímiž členy byli jmenováni JUDr. Leo Wertheimer, JUDr. Vilém Roubíček, JUDr. Edmund Horner a obchodník Mayer. Správa vedla evidenci židovského majetku a připravovala odsun z Přerova. Židé byli povinni nosit označení s nápisem Jude a byli vystaveni mnohostranné perzekuci. Měli zakázaný vstup do veřejných místností, své obchody museli označit nápisem židovský obchod, k přenocování jim byl určen hotel Slavie ve Škodově ulici. Židé v té době pracovali při čištění ulic města, poté byli odsunuti do koncentračních táborů.

Podle záznamů ze Židovského muzea v Praze zahynulo v koncentračních táborech v Terezíně, Osvětimi, Treblince, Ravensbrücku, Malém Trostinci v Bělorusku a jinde 164 přerovských Židů. Z toho bylo 79 žen a 85 mužů. Z bestiálně umučených přerovských Židů byli nejstarší Kateřina Tschiasná a Gustav Hass, oba měli 82 roků. Nejmladšími umučenými byly židovské děti Petr Singer – čtyřletý, Hana Weinbergerová – šestiletá, Zdeňka Lipnerová – sedmiletá, Eva Šťastná – osmiletá. V jiných dokumentech se objevuje údaj o 186 obětech.

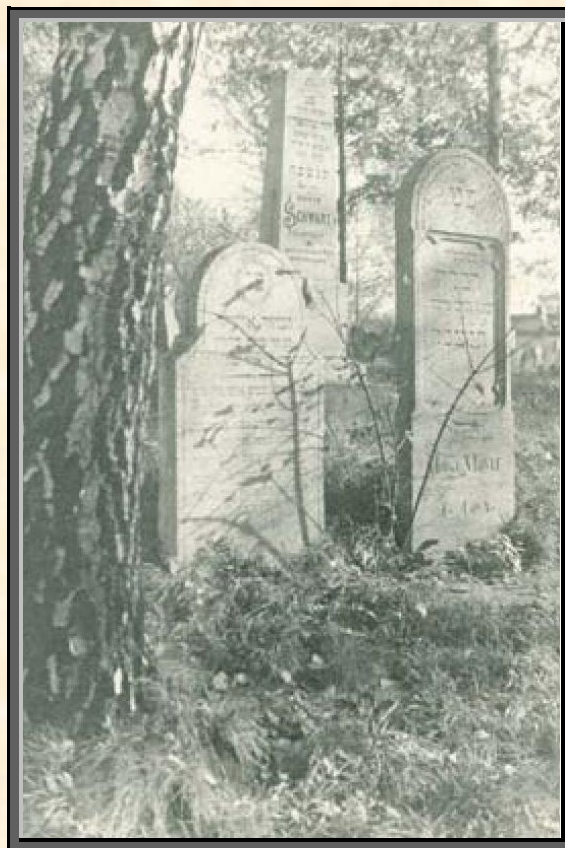
Po skončení války se do Přerova vrátilo jen sedm Židů. Ti se sice pokusili ihned o vzkříšení náboženské obce, ustavili i tříčlenný prozatímní výbor v čele s Arnoštem Kulkou, avšak pro nepatrný počet členů a nedostatek prostředků k úhradě nákladů byl obci odňat státní souhlas k činnosti a věřící byli přičleněni k Židovské náboženské obci v Olomouci.

Za druhé světové války německý vládní komisař města Přerova zakoupil pro obec od Vystěhovaleckého fondu pro Čechy a Moravu v Praze kupní smlouvou z 1. prosince 1942 pozemek, na němž byl starý židovský hřbitov, druhou kupní smlouvou pak pozemek se synagogou. Oba pozemky i s nemovitostmi patřily původně židovské obci v Přerově.

Po válce Židovská náboženská obec v Olomouci požádala o vrácení majetku s poukazem na neplatnost právních aktů z doby nesvobody. V roce 1947 byl sjednán smír mezi městem Přerovem a Židovskou náboženskou obcí v Olomouci v tom smyslu, že židovská obec se vzdala nároku na restituci pozemku se hřbitovem za peněžní náhradu a s podmínkou, že pomníky nacházející se na starém hřbitově budou na náklady města Přerova odvezeny a pietně uloženy na novém hřbitově. Pozemek se měl proměnit ve veřejně přístupný sad, u vchodu měla být umístěna pamětní deska hlásající, že zde byl starý židovský hřbitov. Podmínkou také bylo, že na pozemku nebude provedena žádná exhumace. Skutečnost ale byla jiná.

Areál hřbitova byl zrušen v letech 1945-1947, několik starších náhrobků bylo přeneseno ještě v srpnu 1956 k vnější ohradní zdi u obřadní síně nového hřbitova a tam zřejmě postupně zanikly. Pozemek starého hřbitova sloužil zprvu jako park a dětské hřiště, pak byl z větší části zastavěn obytným domem.

Zdroj: Přerovské listy (2018)

Náhrobky na starém židovském hřbitově

Zapomenutý Přerov

Z dobového tisku: Učni a školáci zpustošili židovský hřbitov v Přerově

Před několika dny uveřejnili jsme zprávu, že na starém židovském hřbitově byly objeveny stopy jen zřídka se vyskytujícího vandalismu. Jakási zločinná ruka zpustošila pohřebiště, do něhož se již přes 50 let přestaly ukládati schránky příslušníků židovské obce. Zprávu přejalý mnohé časopisy československé i některé zahraniční. Proto se přerovské četnictvo tím houževnatěji dalo do vyšetřování případu, aby včasným vypátráním viníků učinilo přítrž různým nepravdivým kombinacím. Po několikadenním vyšetřování podařilo se četnictvu najít stopu. Na orelském stadioně, který se hřbitovem sousedí, zastalo tři hochy-školáky, kteří se tam dostali nedovolenou cestou. Po výsledku prozradili jméno svého kamaráda, který prý jim vykládal, že viděl 15letého číšnického učně Oldřicha Horáčka, jak svaloval náhrobní kameny. To prý bylo již kdysi koncem minulého roku. Žák III. třídy měšťanské školy pak udal, že kterousi středu v březnu zůstali s Horáčkem na kluzišti sami a tu mu Horáček navrhl, aby šli lámat pomníky. Když se zdráhal, vlezl Oldřich Horáček dírou v plotě na pohřebiště, opíral se o náhrobní kameny a svaloval je. Horáček se po dlouhém zapírání, přiznal. Kus viny však svaloval na 16letého Ludvíka Schobera a na 17letého Al. Chrobáka. Všichni tři byli 13. května zatčeni a dáni do vazby. Do této nechutné aféry je zapleteno ještě několik žáků měšťanské školy. Opravou poškozeného hřbitova a potrestáním nerozumných chlapců, doufáme, že bude celý politováníhodný případ vyřízen. Výňatek z článku z Obzoru 17. 5. 1929

Zdroj: Obzor, 17. května 1929